

correspon a la ò del ll. VÖLAT: a Bna. *bôla*, i així quasi pertot; una pronúncia analògica amb *ô* força excepcional s'ha introduït, però, en alguna comarca del Nord, com Cerdanya (*bôla* Er). Notem que en val. del Sud, tot i que els fonemes *v* i *b* hi estan ben separats tantmateix, es pronuncien amb *b* aquest verb i els seus derivats (V. en els derivats les frases de *bol* i *bola(d)or*, recollides a Alfàs i a Mutxamel).

Des del S. XIX l'home ha volat amb aparells d'aviació. En la història d'aquesta empresa a Catalunya, ha estat cabdal la figura de Josep Canudas (Bna. 1894, exiliat 1939, † Suïssa 1975): fundà l'Aeròdrom Canudas el 1922, cap dels serveis d'Aeronàutica de la Generalitat 1933, director de l'Escola d'Aviació Militar de Bna. 1936. És bàsica per a la informació en aquesta matèria la seva obra *Història de l'Aviació Catalana (1908-1936)*, 310 pp., in-fº, publicada, a la fi, pòstumament, el 1983. Mentre érem tots dos a Amèrica el 1957 em féu l'honor de fer-me conseller d'estil i redreçador de grafies i algun detall de lèxic; sense èxit en les gestions que per a la publicació férem Tebé, ell i jo en els anys 1960, he tingut, vint anys més tard, la sorpresa i alegria de veure publicada correctament l'obra d'aquest gran i estimat amic.

N'extrec dades, infra, en els derivats, i ací algunes de caràcter cronològic i personal. Dades biogràfiques d'ell: primer vol a Bna. 11-ii-1910 (p. 18a). Primer aviador cat. amb títol a París, Lluís Foyé, 1912, p. 23a. Primer vol a Bna. amb passatgers, 9-i-1914 (p. 26a). Primer article d'ell en la premsa de Bna. 25-vii-1910 en pro de la formació d'aviadors catalans (p. 21a). Gestions, junt amb Salvador Hedilla (p. 31), per instal·lar un aeròdrom en el Prat (V. infra *volateria*) a 5 km. del poble i 15 del centre de la ciutat (pla, p. 35), pp. 36a, 37a, 37b. Primer vol Bna.-Mall. 2-vi-1916, p. 43b. Primers catalans que volen pilotant un aparell a Bna., Ed. Feliu i Bru i Josep Canudas, 9-vi-1917 (pp. 43b, 46b). Marian Foyé promotor del vol sense motor i a vela, des de 1928 (152a), 1930 (192b), autor del *Resum d'Aviació*, ed. Bàrcino, 1933, primer llibre d'aviació escrit en català; combaté en el front d'Aragó, on, pilotant els únics avions disponibles, en defensa de les nostres tropes, sucumbí com un heroi mentre atacava, amb inerme intrepidesa, els aparells perfectes de l'enemic, el 19-x-1936.

DERIV.: *Volavèrunt* [Lab. 1840], llatínisme, del pf. 6 de *volare*, *volaverunt* 'se n'han volat, han desaparegut'.

Vol [fi del segle XV]: *tirar de vol* 'tirar al vol', 'tirar a l'ocell que vola, en contraposició al tir contra un blanc fix, *sest*': «Vist que los vells han menester / doble stipendi / --- / vist que sovint, sols de la fruyta, / s'enfiten prest; / vist que, si tiren mal de sest, / pijor, de vol; / vist que d'aquells està ja .i sol / molt a la posta / ---», *Somni de Joan Joan*, v. 2777. *Llançar les campanes al vol*: es diu de les campanes quan les venten, *DAG.*; *vol brodat* (Onda) manera especial de tocar les campanes en dies solemnes (*DAG.*). *Nit de Nadal, campanes al vol...* «Les campanes, que es planyien, / ja van joyoses, al vol», Teodor Llorente (*Versos*, 80).

Paraula fecunda en imatges: «La filla de Pandion es tornà oreneta, i aixecà el vol», Coromines (*Termes d. M., O. C.*, 1370.7). «Llançar la carganera al *bôl*» 'deixar que hi canti la cadenera de les nostres il·lusions', joliva imatge popular que em donà a conèixer un amic, rústic poeta d'Alfàs (1963).

'Esbart d'aus': «--- lo ferro tallant torna a les bromes, / del hort de les delícies per fer-ne un camp de morts; / quan, com un vol de tendres y místiques colomes, / l'enrotllan amorosos d'Hesperis los recorts», *Atl.* iv, 12c; així la versió de 1878, mentre que la de 1867 posava en el vers 3: «quan sent que en *voladúria*, com rosades colomes». «Com un vol d'esperpers eixint del niu pairal, / cansats de suportar llurs misèries tibades, / de Palos de Moguer capitans i mainades se'n van, ebris d'un somni d'heroisme brutal: / mar endins, a cercar el preciós mineral / que Cipango ha servat en mines amagades, / als vents alisis duïen les veles desplegadas, / al caire misteriós del món occidental. / Cada vespre, esperant una albada de glòria, / l'atzur fosforescent de la mar Equatòria / els encantava el son amb miratges daurats: / que, a la proa abocats de blanques caraveles, / contemplaven pujant, per uns cels ignorats, / del fons de l'Oceà, unes noves esteles!», versió dels *Conquerants* de José M. de Heredia que em comunicà un amic el 1945 el dia que passava l'Equador tornant de l'exili, amb el prec de restar anònim («Comme un vol de gerfauts hors du charnier natal ---»). «Sempre 'l país natal memòries me desperta: / lo pensament hi fuig, com un auell al bosc, / quan troba sa presó, per un descuit, oberta, / i el vigilant instint li diu que aixequi 'l vol», Pere Mata (Reus 1860, *Records de la Pàtria*, v. 57).

Frases fig., des de la idea del vol 'amplada d'una peça de vestir' —«el vol de la manta» del solleric Jeroni Pons, 1921, *AlcM*, § 5; «la brancada d'aquesta noguera té tantes passes de vol», *DAG.*, § 2—; *tenir (una dona, bon) vol de faldilles*, figt.: «l'activitat amatent i el sentit pràctic, barrejat amb l'instint femení de manar, que sol ésser significat amb la gràfica expressió *vol de faldilles*», Alexandre Galí (notes al *Coll. d.l. B. Vida* del B. de Maldà, p. 49). En un altre sentit, alludint a la caça de ribera, que practicaven els grans senyors a l'E. Mj., amb aus de falconeria, per capturar ocells al llarg dels rius, solia constituir un tema pictòric en tapisseria de cases pròcers: «un dossier de altaïça, o de raç teixit d'or, de lana y seda figurat de *vols-de-ribera* ---», «cinc peces de *vol-de-ribera*, en què ha cel, dossier, costat, cuberta e un drap ---» a. 1462, en un inv. del Príncep de Viana, *CoDoACA* xxvi, 164, 165.

Vol a vela: vol amb avió sense motor i amb vela, organitzat a Catalunya pel patriota Marian Foyé (supra): com que el que fan aqueixos aparells es diu en cat. *planar*, reberen el nom de *planadors* [*DFA.*], i els especialistes d'aquest esport els anomena Canudas «els nostres **volavelistes*»: aplec organitzat a Guils de Cerdanya el 1932 (Canudas, *Hist. Av. Cat.*, 229b), per Foyé; que així és com intentaren improvisar la nostra defensa els intrèpids demòcrates catalans, a desgrat dels militars castellans feixistoides, que ens impediren